

дівчина (зазвичай у віршах про Схід); *mat* – поразка, загибель, безвихідне становище; *Мекка* – зразок чого-небудь, що викликає великий інтерес.

Отже, арабізми з'явилися внаслідок поширення ісламу, мовних і соціокультурних контактів арабів із народами Середньої Азії, Близького Сходу, Північної Африки, Іспанії, завойованими ними в Середньовіччі. З Іспанії через народну та наукову латину значна кількість арабізмів потрапила до романських мов, а звідти через посередництво французької та німецької мов – у слов'янські, зокрема в українську мову. Арабізми проникали в українську мову також через тюркські мови, насамперед караїмську та мову кримчаків. Таким чином, дослідження різних років демонструють перспективність подальшого вивчення арабських запозичень в українській мові як з погляду їх формального, тобто фонетичного та граматичного освоєння, так і з погляду входження в лексичну систему української мови, тенденцій і закономірностей, характерних для цього процесу.

Література:

1. Арабізми. *Мала філологічна енциклопедія* / укладачі: Олександр Скопненко, Тетяна Цимбалюк. Київ : Довіра, 2007. 478 с.
2. Федина В. Арабські лексичні запозичення в українській мові. *Вісник Нац. ун-ту «Львівська політехніка». Серія «Проблеми української термінології»*. 2002. № 453. С. 179–182.

Особливості порядку слів в англійській, французькій та українській мовах

Гурбанов Сулейман (Азербайджан)

Науковий керівник – доц. Н.О. Опришко

ХНАДУ, м. Харків

У лінгвістиці типологія порядку слів – це наука про порядок синтаксичних складових мови та того, як різні мови можуть використовувати різні порядки. Цікавими є також кореляції між порядком слів, характерним для різних синтаксичних конструкцій. Первинні типи порядку слів, які становлять інтерес,

– це порядок основних членів речення (відносний порядок суб'єкта, об'єкта та дієслова); порядок модифікаторів-атрибутів (прикметники, числівники, вказівні та присвійні займенники) у словосполученні з іменником; порядок прислівників. Деякі мови використовують зафіксований і чіткий порядок слів, часто покладаючись на порядок складових передачі важливої граматичної інформації. Інші – часто ті, що передають граматичну інформацію за допомогою флексій-закінчень, забезпечують більшу гнучкість, яка може бути використана для кодування прагматичної інформації. Однак більшість мов мають один домінуючий порядок слів, а інші порядки, якщо вони використовуються, вважаються «маркованими».

Англійський порядок слів прямий, його необхідно суворо дотримуватися і він є досить негнучким. Оскільки в англійській мові є лише кілька закінчень (для позначення особи, числа, присвійного відмінка та часу), англійська покладається на порядок слів, щоб показати відносини між членами речення. Англійські іменники не мають відмінкових закінчень (тільки у невеликій групі займенників є деякі закінчення та/або відмінкові форми), тому в основному порядок слів говорить нам, де в реченні знаходяться суб'єкт і об'єкт, а також механізм їхньої взаємодії. Найбільш поширений шаблон базового порядку слів в англійських декларативних реченнях: subject + predicate + object (суб'єкт + предикат + об'єкт), який часто називають (SVO) в англійських лінгвістичних джерелах. Суб'єкт міститься на початку речення перед предикатом; предикат слідує за суб'єктом; об'єкт міститься після предикату; обставина (адвербіальний модифікатор) міститься після об'єкта (або після дієслова, за відсутності об'єкта); означення (атрибут, виражений прикметником, порядковим чисельним або присвійним / вказівним займенником) поміщається перед своїм іменником (атрибути у формі іменника з прийменником поміщаються після іменників).

Французький порядок слів теж досить суворо зафіксований, хоча в деяких випадках він дуже відрізняється від структури речень англійською мовою, що може здатися нелогічним для середньостатистичної англомовної людини.

Виділяють дві основні категорії конструкцій із порядком слів, який не можна порушити. Перша категорія слів із відносно зафіксованим порядком включає прикметники та прислівники, але тут також необхідно зробити застереження: значення прикметника має першорядне значення. Якщо ми займаємо позицію прикметників, на відміну від англійської мови, де майже всі прикметники передують іменнику, у французькій мові значна кількість прикметників слідує за іменником. Хороший приклад – прикметники, які називають колір: «livre noir» = чорна книга; національність (країну походження): «voiture japonaise» = японський автомобіль; мистецтва та науки: «étude scientifique/littéraire» = наукове/літературне дослідження; релігії: «pays musulman» = мусульманська країна. У цю групу входять довгі прикметники: «paysage pittoresque» = мальовнича сільська місцевість, «garçon intelligent» = розумний хлопчик. Як бачимо, існує безліч прикметників, які передують іменнику або йдуть за іменником відповідно до значення. І тут порядок фіксований, але слід повторити, що саме значення визначає порядок, а не навпаки. Загалом, прикметник після іменника має більш буквальне значення і характер, отримуючи більший логічний наголос і вагу в реченні. Переходячи до другої категорії, де розміщення слів у певному порядку вказує на можливість вибору, ми опиняємося в нечіткій області, де реєстр, стиль або рівень мови в залежності від обставин набуває першорядного значення. Тут йдеться про модальність висловлювання, а цей аспект французької важко сприймають іноземці.

В українській мові порядок слів досить гнучкий. Незважаючи на те, що українське речення в цілому влаштоване за принципом суб'єкт + предикат + об'єкт, граматичні правила дозволяють використовувати практично будь-яке поєднання суб'єкта, дієслова та об'єкта в реченні. Відносини між частинами українського речення позначаються закінченнями слів. Залежно від граматичного сенсу та ролі у реченні, українські слова мають різні закінчення. Таким чином, члени речення можуть іти практично в будь-якому порядку, не

викликаючи непорозуміння з боку слухача. Для людини, яка вивчає українську мову, немає складнощів у запам'ятовуванні порядку слів – крім того, що він дуже гнучкий. Наприклад, при перекладі українського речення ви можете використовувати порядок слів англійського речення, причому носії мови завжди будуть вас розуміти. У той самий час український порядок слів має особливості. Одна з цих особливостей полягає в тому, що в письмовому українському мовленні нова інформація (або підкреслена логічним наголосом інформація) йде наприкінці речення. Таким чином, порядок слів не змінює значення, якщо фраза вирвана з контексту, але якщо вона є частиною конкретного висловлювання чи тексту, перестановка слів змінює значення. Відомо, що кожна закінчена фраза має тему та рему. Тема – це одне або кілька слів, які виражають вже відому чи зрозумілу інформацію, тобто інформацію, яку сприймають як належне. Рема – це нова інформація, яку хоче повідомити мовець. Рема завжди логічно наголошується в українській мові. Отже, зміна порядку слів у реченні показує цей логічний наголос і, нарешті, сенс, який потрібно змінити. Тобто порядок слів впливає на стиль висловлювання.

Як бачимо, у таких різних мовах, як англійська, французька й українська, існують різні підходи до структурування речень, що пов'язано з граматичними особливостями тієї чи іншої мови, зі значенням слів і навіть із ставленням мовця до теми розмови. Але за умов можливості різних варіантів порядку слів у одній і тій же мові на перший план виходять такі характеристики, як мета висловлювання, регулюючи не лише порядок слів у реченні, а й логічні наголос у ньому.

Література:

1. Gell-Mann, M.; Ruhlen, M. *The origin and evolution of word order. Proceedings of the National Academy of Sciences. 10 October 2011. 108 p.*

2. Russel S. Tomlin, *Basic word order: Functional principles*, London: Croom Helm, 1986. 387 p.

Національно-культурна специфіка жіночого імені в арабській культурі

Ель Кірам Салма (Марокко)